

JÓKAI ANNA

Makkai Ádám hetvenöt éves?

...A földi időben, anyakönyv szerint, igen: 75. Ez ad alkalmat, hogy köszönhetjük Öt. Mert ez tudható; s csak ez tudható pontosan. Egyébként kortalan lélek, gyakorlott Kozmosz-vándor, a lét-spirálon kimunkált szellem-izmai segítik egyre följebb és följebb. Ismeri az utat, s talán nagyon is előreszaladt. Ezért törvényszerűen magányos. Nyomában „csillagpillanata”, Ágnes: vigyáz rá, hogy amíg kell, a matériában megtartsa.

Makkai Ádám – Ignác Rózsa Erdélytől messze üzött fia – 1956-tól él a hazájától távol, a zajos Chicago után most Hawaii közhelyszerűen giccses kék ege alatt. Tenger, pálmafák, egzotikus virágok bódító illattal, csillámhomok és szívárvány – ez a környezet más, gyenge embert a pusztá életélvezetbe minden bizonnyal belelustítana. Makkai Ádámmal nem ez történt, nem ez történik. A tomboló napfénynek sem sikerült a szívéből kiszárítania Magyarországot. Világhírű nyelvészprofesszor, költő és esszéista – aki önzetlenül megjelentette az *In Quest of the Miracle Stag* című magyar versantológiát, líránk a kezdetektől napjainkig terjedő nagyszabású gyűjteményét, angol fordításban. Majd *A csodaszarvas nyomában* az itthoniak élvezetére is megszületik. Nem tudom, elég hálás volt-e a magyar irodalmi közvélemény a páratlan nehézségű és ragyogó színvonalú vállalkozásért, de Makkai Ádám irodalomtörténetünkben kihagyhatatlan, ő az az alkotó, aki nemcsak önnön eredeti tehetségét bontakoztatta ki, de ezzel párhuzamosan egy nemzet teljesítményét is fénykörbe emelte. Kereste, ami a nagy egésszel összeköt – de a sajátosságok fűszeres zamatát is megőrizte. Makkai Ádám nem kozmopolita (a tarkabarkává, pancsolt illatúvá zagyvált „nyugati” változat), nem internacionalista (a kilügzött egyéniség szintelen-szagtalan „keleti” típusa), hanem *univerzális ember*. Alázatos Istengyermek, Földet formáló Földlakó, hűséges hazánkfia, szabad akaratában felelős Én-ség. A majdani Halhatatlan Individuum III. évezredbeli előhírnöke. Költészete életfeladatát maradéktalanul leképezi. A bálvány szerepében nem tetszeleg; a patetikus lelkesedéstől és a merev doktrinárségtől kipusztíthatatlan kamaszos kíváncsisága egyaránt megóvja. A jelenlegi ember- és világ-állapotban oly természetes tragikum-érzetet a védőruhának használt iróniával oldja. Prózájában, verseiben a „fekete lyuk” szédítő-bénító vonzását ismeri, de szívóhatásának nem enged. Az emberiség makrokozmikus, de még nem önálló tudata után mélyen megszenvedti a már mik-

rokozmoszba sűrűsödött lény saját értelemre ébredt sorát, hogy a nagyidőben újra eljövendő (kiküzdött) makrokozmikus tudat – már önálló! – birtokosa lehessen.

Makkai Ádám megpróbálja a fókuszba visszahe-lyezni, ami félresiklott. *A kétarcú rációban*, korai ver-sében írja: az életünkbe megértés helyett betüremlik az értelmezés; az értelmezéssel bejön az ideológia, az ideológiával bekúszik a titkos rendőrség..., s hogy ezzel mi jön be?! Nos, láthattuk a közelmúltban. A történelem közborzalommá vált, a naplók a magánborzalom lenyomatai. Amit az anyaméh életre nyel el – a sírgödör a halálba szippantja. A mozgás a pusztán horizon-tálisban *semmit* eredményezne – ha a szellem szüntelen igyekezete feljebb nem emelné a láthatárt, végre verti-kális irányba.

A lehetőség – süllyedésre, emelkedésre – egyaránt megvan. A kockázat óriási. Ahogy Makkai Ádám láttatja a jövőt – ha elpackázuk az Univerzum által kirótt fenséges feladatot – Hamvas Béla „Csirihau”-látomásá-val rokon. 100 millió év – és pókok és tintahalak, a sárkánymadár veszi át a selejtté vált bolygónkon az uralmat. Győz – nem az állat! – az állatnál állatibb démon. (L. Rudolf Steiner: *Az állat alatti ember*.) A menekedésnek, a majdnem-angyalivá válásnak azonban van biztos útja. A démonival szemben, a fekete lyuk vonzásával szemben az egyetlen „anti-anyag”, a Szent Varázslat, Krisztusnak Jézusban véghezvitt keresztáldozata. A magyar versirodalom egyik legkülönlegesebb, misztikumá-ban is legreálisabb, gyönyörű, érzelmi, értelmi, akarati egységben fogant poémája: *Jézus és a démonok imája*. Makkai Ádám szellemi végrendelete. A kétarcú Sátán – Lucifer és Ahrimán – imája valójában átok: gyilkosok, terroristák, uzsorások hatalmát dicsőíti. De Jézus megfordítja a rettenetes szavakat:

„Lásd, könnyű az embert kísértésbe vinni –
szabadíts meg ettől s taníts Benned hinni!
„Ahrimán-Lucifer” – Sátánt kötnéd fékre.
Szabadíts meg, Isten, a gonosztól végre!
Tied minden ország, hatalom s dicsőség –
örök Ámen-t zeng az angyali díszőrség...”

A költő az isteni terv munkatársa. Makkai Ádám hisz a költészet, az alkotás erejében:

„Taníts fölényrel veszteni, veszteni –
taníts örömmel vérzeni, vérzeni –
mit ért a tankok armadája
hogya Te, Cimbor, ránk szavaztál?”

(56 és József Attila)

Látja a hosszú évtizedek sanyarú Magyarországot.
Semmit nem szépít – de semmit nem lök ki az emléke-
zetéből.

„Undor és honvágy, miként
keveredhet.”

(Kutyapest)

S szinte csoda, hogy már 1958-ban, messzi tájakra
szakadva, még félig gyermekként is érvényesen vallja
meg vágyát-hitét a szeretett édesanyához, Ignác
Rózsához címezve:

„Újakkal toldva a régi selejtjét
így teszünk helyére minden szent követ.

*S én lennék ebben a csodás kis országban
Az Új-Világbeli Nagykövet.”*

(Teremtsünk egyszer)

Lám, – papírforma szerint – Ádám már 75 éves! Készü-
lődik – de hiszen már kora ifjúságában is ezt tette. A *Csil-
lagvilágban* írta, 1952-ben, s 2002-ben véglegesítette:

„...*S az arany-Göncöl tisztán, s úgy visz el,
mint ezüst korcsolya, ha fut a jégen.”*

Ádám, ne siess!

A szekérrúd ugyan nem a mi kezünkben van – de az
égi Göncöl kerekét még sokáig fényesítgesd, hogy a
kődökön is átragyogjon.

MAKKAI ÁDÁM

Randevú az eszpresszóban

*borzolt értelem darabokra hull már:
elhullunk – látom – maszatokká mállunk
s némán innom kell nyomorult csészémből
ezt a szorongást – – –*

*nem látjátok tán hogy a lánykám sápadt
elfáradt arcán nem erő a bíbor
lappangó lázak szerelemre gyújtják
s retteg a csóktól?*

*szánjátok meg nők – ti felém sötétlő
kávémérések ruzsozott lakói
szánjátok meg őt ki nem él csak lelkem
rég kalandja!*

*mert jobb volna tán ha nem élne tényleg
ámde élünk mind – szuszogása hallik –
mindjárt itt is lesz, s az a rebbent ajka
rámnevet: Ádám!*

*s borzolt értelemben darabokra hull majd
elhulok, tudom, merevült vak óriás
módján járom tűz-tehetetlenségben
csókjai táncát*